

Norppatouhuja

TEKSTI:
KAARINA TIAINEN, SANNA KOLJANDER, ANNE KUHANEN

KANSIKUVA:
JUHA TASKINEN

KUVAT:
HANNE KOSONEN, JOUNI HEINO, JUHA TASKINEN,
EERO KORHOLA, KAARINA TIAINEN, ISMO MARTTINEN,
MIRJA SOKURA, TAPIO KUJALA, LASSE KURKELA,
PEKKA SARKANEN

PIIRROSKUVAT:
KAARINA TIAINEN

NORPPAVÄRITYSKUVIEN MUOKKAUS:
SAMU KOSKINEN, ALKUPERÄISKUVAT EERO KORHOLA

NORPPATEHTÄVÄT:
KAARINA TIAINEN, TUOMAS LAHTINEN

TAITTO:
PÄIVI HÄIKIÖ

SAIMAAN KARTTA:
SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO

2021

Opettajalle, kirjan käyttäjälle

ESIPUHE

Tämän kirjan on tarkoitus palvella opettajia, ohjaajia ja muita kasvattajia antamalla tietoa ja erilaisia toimintavinkkejä lapsiryhmän ohjaukseen saimaannorppaan ja sen elinympäristöön Saimaaseen liittyen. Kirja on uusi päivitetty ja muokattu painos alunperin vuonna 2014 julkaistusta Norppatouhuja-kirjasta

Toimintaideat on ryhmitelty eri teemojen alle. Niitä voi muokata mielensä mukaan eri tilanteisiin ja erilaisille ryhmille sopiviksi. Toiminnat on jaettu tutkimusideoihin ja puuhiin ulkona retkellä, leikkeihin ja peleihin, taide- ja kädentaitoja harjoittaviin askarteluihin sekä koottu vinkiksi muutamia norppa-aiheisia lauluja, loruja sekä kirjallisuusvinkkejä.

Toimintaideoiden lisäksi kirjan tavoitteena on antaa opettajalle taustatietoa saimaannorppasta ja sen elinympäristöstä Saimaasta. Kirjan alussa on näistä tiivis infopaketti sekä vinkkejä siitä, mistä tarvittaessa saa lisätietoja. Loppuun on koottu norppaan liittyviä tehtäviä sekä aineistoa pelejä ja askartelua varten. Kirjan liitteenä on myös kuvia, joita voi hyödyntää tehtävien teossa.

Toivomme, että tämä kirja innostaa opettajia ja muita lasten kanssa toimivia tutustumaan erittäin uhanalaiseen saimaannorppaan ja sen elinympäristöön Saimaaseen. Mitä lapsena oppii rakastamaan, ei sitä halua aikuisenakaan tuhota. Lapsuudessa luodut toimintamallit ja suhde omaan lähiluontoon säilyvät läpi elämän.

Hauskoja, iloisia ja elämyksellisiä hetkiä saimaannorpan kanssa!

Kaarina Tiainen
Saimaannorppa-asiantuntija (MMM)
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Sanna Koljander
Varhaiskasvatuksen opettaja, Sosionomi (AMK)

Anne Kuhanen
Luontokasvattaja
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Kiitos kaikille kirjan tekoon osallistuneille, kuvaajille, kuvittajille, taittajalle sekä Nestorisäätiölle tuesta.

SISÄLLYS

TIETOA SAIMAASTA JA SAIMAANNORPASTA

Minä olen saimaannorppa	6
Saimaannorpan elämää eri vuodenaikoina	8
Saimaannorpan suojelu	10
Saimaa	12
Lisätietoa	14

TOIMINTA- JA ASKARTELUIDEITOITA

Askartelua	16
Puuhat ulkona luonnossa ja retkellä	18
Leikit ja pelit	21
Lorut ja laulut	24
Puhetta ja tarinaa Saimaasta	27
Muita puuhia	28

LIITEMATERIAALIT

Saimaan kartat	30
Auta norppa kalaverkkosokkelosta kalojen luo	32
Etsi kaksi samanlaista norppaa	33
Yhdistä kalanpyydys oikeaan kuvaan	34
Värityskuvat	35
Sabluunat (kalat ja norpat)	38
Bingot	40
Kuvakortit	42
Ristikko + ratkaisu	46
Tietovisa + vastaukset	48
Tee itse oma kuutti	50
Vuodenaikakuvat	52
Kunniakirja	54

Tietoa Saimaasta ja saimaannorpasta

MINÄ OLEN SAIMAANNORPPA

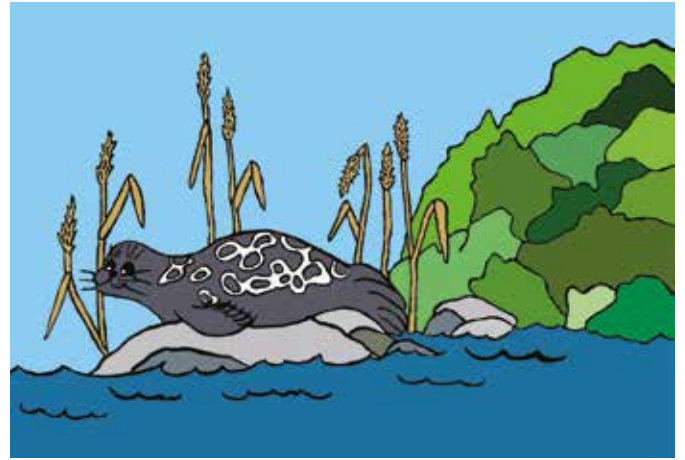
- Saimaannorppa on norpan alalaji ja sen tieteellinen nimi on *Pusa hispida saimensis*.
- Aikuisen saimaannorpan pituus on noin 140 cm ja paino noin 50–90 kg. Aikuisten norppien väri vaihtelee vaaleasta ja punaruskeasta lähes mustaan. Turkissa on vaaleita kiehkuraiskuvioita, jotka ovat kaikilla norpilla yksilöllisiä.
- Norpan poikanen kuutti painaa syntyessään noin 4–5 kg ja on noin puolen metrin mittainen. Sillä on vaalean harmaa karvapeite.
- Saimaannorpan tärkein aisti on tuntokarva-aisti, jolla se tuntee veden värähtelyt, virtaukset, paineen ja matalat äänet.
- Saimaannorppa on sopeutunut kylmään ilmaan ja vesielämään. Paksu rasva- eli traanikerros eristää kylmältä ja toimii vararavintona. Verenkiertojärjestelmä mahdollistaa pitkät sukellukset (jopa 20 min) ja lämmönsäätelyn.
- Saimaannorppa tulee lisääntymisikään 4–7 -vuotiaana ja voi elää yli 20-vuotiaaksi
- Tällä hetkellä (v. 2020) saimaannorppia on noin 420–430 kappaletta. Suurin osa norpista elää Savonlinnan etelä- ja pohjoispuolella Pihlajavedellä ja Haukivedellä. Uhanalaisuusluokituksessa saimaannorppa on erittäin uhanalainen.

TIESITKÖ, ETTÄ

- Nuorta norppaa (n. 1 v.) kutsutaan nimellä natti.
- Norppa äänтелеe, aikuisen ääni muistuttaa nakutusta ja kuutti ulisee.
- Saimaannorpan lähisukulaisia ovat laatokannorppa (*Pusa hispida ladogensis*) ja itämerennorppa (*Pusa hispida botnica*).
- Saimaannorpalla on norpista suurimmat aivot suhteessa ruumiinpainoon.
- Saimaannorppa on rauhoitettu vuonna 1955.

Kuva: Eero Korhola

Talvi

Kun Saimaa jäätyy, norppa ryhtyy tekemään ja ylläpitämään hengitysavantverkostoa. Norppa kaivaa eturäpylöiden kynsillä jäähän hengitysaukoja pyörien samalla takaräpylöidensä avulla kuin poranterä.

Norppa kaivaa luolamaisen pesänsä jään läpi rannalla olevaan lumikinokseen. Yhdellä norpalla voi olla useampi pesä.

Norppa on pesimäaikaan kotipaikkauskollinen ja tekee pesänsä usein samoille paikoille. Pesimäaikaan se on arka ja tarvitsee pesimärauhaa.

Norppäiti synnyttää helmi-maaliskuun vaihteessa yhden kuutin tekemäänsä pesään. Poikaspesä on muita suurempi ja siinä voi olla kuutin kaivamia sivukäytäviä.

Emonorppa imettää kuuttia noin kaksi kuukautta. Pienellä kuutilla ei ole vielä suojaavaa traanikerrosta, joten se voi paleltua. Siksi sukeltaminen on sille vaarallista heti syntymän jälkeen.

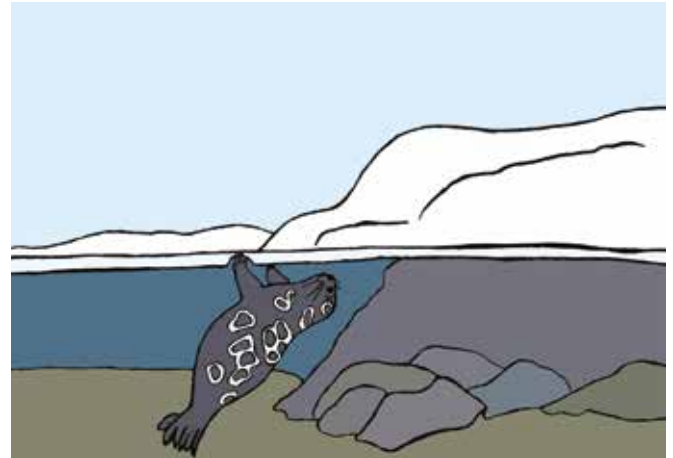
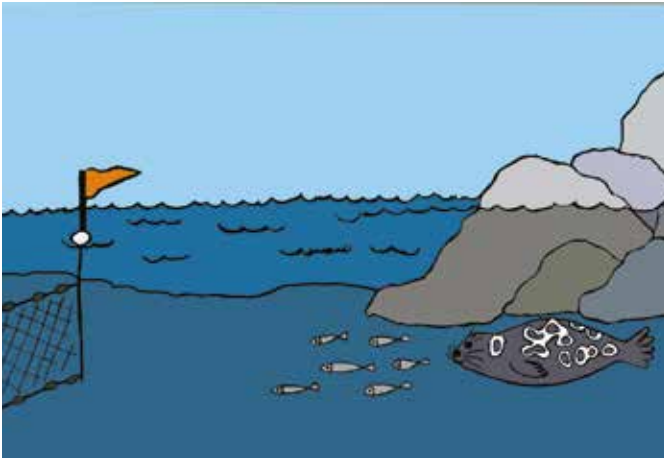
Kevät

Kun lumi sulaa, norpan pesät romahtavat ja pesäpaikat paljastuvat. Kuutin paino kasvaa viidestä kilosta noin 20 kiloon.

Kuutti oppii hankkimaan ravinnokseen kalaa; ahvenia, särkeä, muikkua ja muita pikkukaloja. Aikuiset norpat lähes paastoavat keväällä ja alkukesällä.

Kevät ja alkukesä ovat kalastusta opetteleville kuuteille vaarallista aikaa, sillä silloin ne taker-tuvat kaikkein helpoimmin kalastajien verkkoihin tai löysänieluisiin katiskoihin. Siksi keskeisim-millä norppa-alueilla keväinen verkkokalastus on kielletty.

Touko-kesäkuussa aikuinen norppa loikoilee rantakivillä vaihtamassa karvaa. Norppaa ei saa lähestyä.

Kesä

Kesällä norppa viihtyy mieluiten vedessä pinnan alla, mutta pistäytyy pinnalla hengittämässä ja katsomassa uteliaana, mitä ympärillä tapahtuu.

Norppa nousee kallioille tai rantakiville kesällä yleensä vain iltahämärissä.

Kesäinen mökkeily ja veneily eivät liiemmin häiritse norppaa, mutta norpalle vaarallisista kalanpyydyksistä (mm. verkot) on syytä luopua kaikilla norppa-alueilla ympäri vuoden, vaikka keväisten kalastusrajoitusten aika loppuu kesällä.

TIESITKÖ, ETTÄ

- Viime vuosina on syntynyt vuosittain yli 80 kuuttia.
- Norppa säikähtää ihmisen aiheuttamia ääniä pesimä- ja karvanvaihtoaikaan ja tekee silloin pakosukelluksen pesästä veteen.
- Norppan äidinmaidon rasvapitoisuus on 40 %
- Kuutti tutkii keväällä ympäristöään ja ui toukokuussa jo 15 km:n päivämatoja. Kesäkuussa matkat pitenevät yli 20 km:iin.
- Norppa ui vuodessa noin 10 000 km.

Syksy

Syksyllä veden viilentyessä norpat valmistautuvat talven tulon syömällä runsaasti ja näin kasvattamalla rasvakerrosta eli traania.

Keskimäärin norppa syö päivässä noin 2-3 kiloa kalaa, eli vuoden aikana noin tuhat kiloa.

Norpan vuosi –runo

Talven tullen järven jäälle
norppa tekee luolan jäälle.
Sinne pesään suojaisaan
kuutti saapuu maailmaan.

Kevät lumet sulattaa,
norpat veteen vilahtaa.
Silloin tällöin nousee pää,
järven pintaan jälki jää.

Kesän sekä syksyn aikaan
kuka norpan nähdä saikaan?
Ehkä joskus kiven päällä
norpan näkee siellä täällä.

Talvi uuden kierron alkaa,
norppakanta alkaa kasvaa.
Toivotaan siis paljon lunta,
rauhaa, hiljaisuutta, unta.

Heidi Kouvo 2010

Uhkatekijät

Ennen:

- Metsästys ja tapporahan maksaminen
- Ympäristömyrkyt (elohopea ja PCB), joita tuli mm. metsäteollisuuden jätevesistä
- Voimakkaat vedenpinnan vaihtelut pesimäaikaan romahduttivat pesät
- Puuvillaverkot vaihtuivat kestäviksi ja tappaviksi tekokuituverkoiksi

Nykyään:

- Kalaverkot ja löysänieluiset katiskat
- Ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat leudot talvet
- Ihmislähtöinen häiriö ja rantarakentaminen
- Veden pinnan tason voimakas vaihtelu pesimäaikaan
- Geneettisen monimuotoisuuden väheneminen
- Kannan hajanaisuus ja eriytyminen

Kuva: Tapio Kujala

TIESITKÖ, ETTÄ

- 1800-luvun lopulla norppia on arvioitu olleen noin 1000 kappaletta
- Alhaisimmillaan norppakanta oli 1980-luvun alussa ollen vain noin 120-150 yksilöä.
- Synkimpinä aikoina 1980-luvulla jopa yli puolet vuosittain syntyneistä kuuteista kuoli kalastajien verkkoihin
- Elohopeapitoisuudet ovat norpilla edelleen poikkeuksellisen korkeat
- Saimaannorpan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen häirintä on lain nojalla kielletty
- Noin 30 % Saimaan rannoista on sellaisen ihmistoiminnan vaikutuksessa, että norpan pesintä ei niillä onnistu normaalisti.

Suojelutyön historiaa

- Tapporahan maksaminen lopetettiin vuonna 1948
- Saimaannorppa rauhoitettiin vuonna 1955
- Tehostettiin vesiensuojelua 1970-luvulta lähtien
- Ensimmäiset keväiset verkkokalastusrajoitukset tehtiin 1980-luvulla sopimuksilla
- Perustettiin suojelualueita, suojeltiin rantoja kaavoittamalla 1990-luvulta alkaen
- Estettiin juoksutussopimuksella venäläisten kanssa talviaikainen vedenpinnanvaihtelu
- Kokeiltiin saimaannorppan siirtoistutusta (onnistui) ja tarhausta (epäonnistui) 1980-90-lukujen vaihteessa
- Kanta nousi 2000-luvun alkuun meneessä 280 norppaan
- 2000-luvun leudot talvet aiheuttivat pesäpoikaskuolleisuutta ja kanta laski 260 norppaan
- Tehtiin tutkimusta (käyttäytyminen, liikkuminen, ilmastonmuutoksen vaikutus)
- Lisättiin tiedotusta ja aloitettiin ympäristökasvatustyö 2000-luvun alussa
- Tiukennettiin kalastusrajoituksia 2009 alkaen
- Kehitettiin apukinoksia ja testattiin keinopesiä 2010-luvulla
- Yhteistyön lisääminen, EU-rahoitteiset hankkeet 2013 alkaen
- Norppakanta 420-430 yksilöä (v. 2020)

Suojelutyö jatkuu, sillä tavoitteena on suotuisan suojelun taso. Se on moninkertainen määrä norppia nykyiseen verrattuna. Lisäksi tavoitteena on, että norppa levittäytyy kaikkialle Saimaalle elinvoimasena kantana.

Suojelutyö nykyään

- Kalanpyydysrajoitukset ja norppaturvallisten kalastustapojen kehittäminen
- Pesinnän turvaaminen apukinokolauksilla ja keinopesillä
- Pesimärantojen suojelu kaavoituksella ja suojelualueilla, tarvittaessa liikkumis- ja maihinousukielloja
- Sairaiden ja loukkaantuneiden yksilöiden hoidon kehittäminen
- Saimaan sisäisten siirtoistutusten suunnittelu
- Viestintä, ympäristökasvatus
- Tutkimustyö

TIESITKÖ, ETTÄ

- Saimaalla on kaksi kansallispuistoa, jossa norppakin elelee: Linnansaari ja Kolovesi
- Kalastusrajoituksista on säädetty asetuksella, lisäksi tehdään sopimuksia
- Kalastusrajoitukset ovat puutteellisia niin ajallisesti kuin alueellisestikin, siksi norppia kuolee edelleen kalanpyydyksiin
- Norppaturvallisesti voit kalastaa kapea- ja tiukkanieluisella katiskalla, vieheillä ja mato-ongella
- Saimaalla kehitetään jatkuvasti norppaturvallisista kalastusvälineistä, esimerkiksi Saimaa-katiskan voit rakentaa itse (ohjeet: www.sll.fi/saimaa-katiska)
- Löysänieluisesta katiskasta saat norppaturvallisen asentamalla siihen nielurajoittimen (www.sll.fi/saimaannorppa)

Saimaan historia

- Saimaa kuroutui jääkauden eri vaiheiden jälkeen omaksi vesialtaakseen noin 9000 vuotta sitten.
- Jäämereltä kotoisin olleet norpat jäivät eristyksiin Itämerelle, Laatokalla ja Saimaalle → norpan eri alalajit
- Saimaannorppia on arvioitu olleen tuolloin noin 6000 kpl
- Vuoksi syntyi n 6000 v sitten, jolloin Saimaan veden pinta laski ja Saimaan alueelle jääneen norpan elintila kutistui entisestään.

Meidän Saimaa

SUUR-SAIMAA

Pituus	194 km
Leveys	138 km
Pinta-ala	4 400 km ²
Saaria	13 710 kpl
Rantaviivaa	14 850 kpl
Keskisyvyys	17 m
Suurin syvyys	85 m
Korkeus merenpinnasta	76 m

Saimaa-kartta liitteessä 1.

Historiansa takia Saimaan rantojen paikat ovat vaihdelleet paljon. Saimaalla on sekä avoimia jään ja aallokon muovaamia rantoja että suojaisia laguukoita. Rannat voivat olla kallio-, kivikko- hiekkatai moreenirantoja tai pehmeitä rantaluhtia.

Saimaa on alun perin ollut suurimmaksi osaksi karu järvi. Ihmisen aiheuttama jätevesikuormitus oli pahimmillaan 1970-luvulla. Tällä hetkellä suurin osa Saimaata on vedenlaadulta erinomaisinta tai hyvää. Merkittävimpiä kuormittajia ovat asutustaajamat, teollisuuslaitokset, haja-asutus, metsätalous, maatalous ja turvetuotanto.

Esimerkkejä Saimaan eliöstöstä

Saimaan luonto on monipuolinen. Paikoin on karua ja vähälajista elinympäristöä, paikoin taas hyvinkin monilajisia ja luhtaisia rantoja. Esimerkkikuvia lajeista löytyy liitteestä 8.

Vesi- ja rantakasveja

- lumme, ulpukka, vesitatar, järvisätkin, nuottaruoho, järviruoko, järvikorte, rantakukka, ranta-alpi, luhtavuohennokka

Hyönteisiä, hämähäkkejä

- malluaiset, vesihämähäkit, vesipunkit, vesimitarit ja vesikirput

Kaloja

- Saimaan järvilohi, saimaannieriä, järvitaimen, harjus (uhanalaisia)
- Muikku, hauki, ahven, made, kuha, kiiski, särki, salakka, sorva

Lintuja

- Kuikka, isokoskelo, tukkakoskelo, sinisorsa, telkkä, härkälintu, kalalokki, harmaalokki, selkälokki, kalatiira, kalasääski
- Nuolihaukka, rantasipi, västäräkki
- Meriharakka, merimetso, merikotka, harmaa-haikara

Nisäkkäitä

- Saimaannorppa, saukko, majava, hirvi, karhu, kettu, supikoira, ilves

Muita

- Rantakäärme, kyykäärme, sisilisko

Turvallista ja iloista retkeilyä Saimaalla

Saimaalla voi retkeillä monella tavalla: voit tehdä lyhyitä retkiä lähirannoille tai lähteä pidemmälle vaellukselle vaellusreitille, joista löytyy tietoa ja karttoja useilta sivustoilta. Saimaa on myös erinomaista seutua mökkeilylle ja veneilylle.

Retkeillessä on kunnioitettava luontoa, muita luonnossa liikkujia sekä muistettava jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet. Myös turvallisuus on huomioitava, ja siihen on varauduttava eri vuodenaikoina hieman eri tavoin.

Tietoa turvallisesta retkeilystä sekä vesillä että jäällä löytyy täältä:

Järki jäällä

[www.suh.fi/files/2171/Jarki_Jaalla_\(2\).pdf](http://www.suh.fi/files/2171/Jarki_Jaalla_(2).pdf)

Viisaasti vesillä

www.viisaastivesilla.fi/etusivu

Jokamiehen oikeudet lyhyesti:

Saat:

- Kävellä, hiihtää, pyöräillä ja uida luonnossa, kunhan et ole kenenkään piha-alueella tai muulla erityiskäytössä olevalla alueella, kuten viljelyksillä
- Oleskella tilapäisesti siellä missä liikkuaikin
- Poimia luonnonmarjoja ja sieniä sekä rauhoittamattomia kasveja
- Onkia ja pilkkiä
- Liikkua jäällä ja vesistöissä

Et saa:

- Aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa toisille, häiritä kotirauhaa etkä roskata tai muutoin vahingoittaa ympäristöä
- Häiritä eläimiä tai niiden pesintää
- Ottaa sammalta, jäkälää, maa-ainesta tai puuta
- Ajaa moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa
- Kalastaa (muulla kuin mato-ongella tai pilkillä) tai metsästää ilman asianomaisia lupia

Lisätietoja jokamiehen oikeuksista:

www.luontoon.fi/jokamiehenoikeudet

Kuva: Kaarina Tiainen

Vinkkejä ja linkkejä

Saimaasta ja saimaannorpasta on vuosien varrella julkaistu useita tietokirjoja, kuvakirjoja ja lastenkirjoja. Ajantasaisin tieto löytyy erilaisilta verkkosivuilta. Tässä joitakin vinkkejä ja linkkejä:

Taskinen, J. 1991:
Unelma Saimaasta. WSOY.

Taskinen J. 2009:
Paluu Saimaalle. WSOY.

Taskinen, J. 2020:
Jää hyvin saimaannorppa. Docendo.

Hyvärinen H., Kunnasranta M., Nieminen P. &
Taskinen J. 2004:
Hyle – Saimaan oma norppa. Tammi.

Kanala, S., Taskinen, J. & Ulv, D. 2015:
Saiippa-saimaannorppa – the Saimaa ringed seal.
Amusantti.

Suomen luonnonsuojeluliiton saimaan- norppaesitteet:

Veeti-kuutin vuosi varhaiskasvatukseen ja
alakouluille
Saimaannorppaesite alakoululaisille
Saimaannorppaesite yläkoululaisille

Metsähallituksen saimaannorppaesite

WWF:n saimaannorppasatu ja opettajan opas
Saimaan kuutti ja lumiukko

Em. esitteet ja muuta tietoa saimaannorpasta löytyy näistä linkeistä:

www.sll.fi/saimaannorppa
www.metsa.fi/saimaannorppa
www.luontoon.fi/saimaannorppa
www.uef.fi/norppa
www.wwf.fi/saimaannorppa/
www.ymparisto.fi/saimaannorppa
www.mmm.fi/saimaannorppa
fi.wikipedia.org/wiki/saimaannorppa
mappa.fi (hakusana saimaannorppa)

Vierailupaikat, retkeilypaikat

Luonto- ja tiedekeskus Saimaarium, Lappeenranta
Savonlinnan maakuntamuseo
Kansallispuistot
Retkeilyreitit ja luontopolut

Kuva: Juha Taskinen

Kuva: Pekka Sarkanen

Toiminta- & askarteluideoita

ASKARTELUA

Norpat kartalle

Saimaassa elää noin 420–430 norppaa (v. 2020). Voitte askarrella oman alueenne läheisyyteen erinäköisiä norppia esim. huovasta, paperista, kankaasta, erilaisesta kierrätysmateriaalista yms. Voitte kiinnittää norpat Saimaan kartalle. Tarvitessa mallina voi käyttää esim. Suomen luonnonsuojeluliiton logossa olevaa norppaa ja liitteessä 6 olevia sabluunoita.

Saimaan kartat liitteessä 1

Kuva tekstiiliorppakartasta tai pikkunorpista

Kuva: Kaarina Tiainen

Norppa ekomassasta

Ekomassan/paperimassan avulla voitte muotoilla omat norpat. Massan voi tehdä itse.

Paperimassaan tarvitset:

- Silputtua sanomalehtipaperia, munakenttoja, lautasliinoja tai vaihtoehtoisesti ekovillaa (rautakaupasta tai ylijäämänä joltain rakennustyömaalta)
- Vettä
- Liisterijauhetta ja liimaa (Erikeeper tms.)
- Suuri astia (ämpäri) ja sauvasekoitin

Silppua sanomalehtipaperi ja lisää kuumaa vettä niin, että paperisilppu juuri ja juuri peittyy. Anna pehmentyä yön yli. Sekoita pehmentynyt massa sauva- tai tehosekoittimella mössöksi. Puserra liika vesi massasta pois. Lisää seokseen tapetti-liisterijauhetta lusikallinen kerrassaan ja vaivaa taikinaa samalla. Lisää lopuksi hieman liimaa. Aluksi seos on mururakenteista, mutta muuttuu muovaittavammaksi vaivaamisen aikana. Liima sitoo taikinan kuivuessaan ja parantaa muovaittavuutta.

Sekoita 0,5 kg ekovillaa neljään litraan vettä. Lisää massaan noin 6 dl valmista listeriä (6 dl vettä ja 4 rkl liisterijauhetta) ja ja sekoita. Lisää seokseen myös liimaa, niin että saat taikinasta muovaittavaa. Muotoile massasta norppia. Ylimääräinen taikina säilyy ilmatiiviissä paikassa esim. ämpärissä. Massan kuivuttua norpan voi maalata ja kiinnittää silmät sekä vaikka huovasta tai nahkapaloista tehdyt räpylät.

Vinkki! Ekomassasta/paperimassasta voitte rakentaa myös erilaisia norpan pesärakennelmia ja pienoismalleja tai vaihtoehtoisesti muovilla vaikkapa muikkuja.

Saimaa veden alta

Onko Saimaassa haita? Entäpä mustekaloja? Kuvitelkaa olevanne sukeltajia, joilla on mukanaan kamera veden alla. Miettikää mitä kaikkea veden alla liikkuu, minkälaista siellä on? Mitä kaloja Saimaassa näkyy? Vilahtaako kiiltäväkyllinen muikku? Näkyykö jossain ehkä norppakin? Näkyykö pohjassa jotain sinne kuulumatonta, esimerkiksi polkupyöriä tai muita uponneita asioita? Kuuluvatko nekin Saimaaseen?

Piirtäkää, maalatkaa tms. askarrelkaa vedenalainen sukelluskuva. Käyttäkää eri tekniikoita. Askarrelkaa pahvilaatikosta Saimaa-akvaario.

Kankaanpainanta

Liitteessä 6 on sabluunoita kankaanpainantaa tai muuta askartelua varten. Sabluunaa voi suurentaa tai pienentää haluttuun kokoon. Sen jälkeen sabluuna jäljennetään esim. kontaktimuoville ja kankaalle. Haluttu kuvio leikataan pois. Sabluunan voi jäljentää myös piirtoheitinkalvolle, mutta kontaktimuovi pysyy paremmin paikoillaan ja on lasten kanssa helpompi työstää.

Sabluuna kiinnitetään haluttuun paikkaan esim. t-paitaan tai kangaskassiin ja kangasväriä töpötellään sabluunan aukkoikkoihin vaahtomuovisenellä, pensselillä tai telalla. Työn tausta kannattaa suojata hyvin sanomalehtipaperilla, jotta väri ei tartu painettavan tekstiilin taustalle.

Sabluuna irrotetaan, annetaan kuivua ja silitetään noudattaen kangasväripurkissa olevia ohjeita. Työtä voi elävöittää vaikka kangastusseilla, kangasliimalla kiinnitettävillä strasseilla, paljeteilla, napeilla tms. Kangaskassien tai t-paitojen ohella voitte painaa tyynyliinoja tai vaikkapa pöytäliinoja.

Sabluunaa voi käyttää myös tavallisessa maalaamisessa ja piirtämisessä paperille ja kartongille.

Tee itse oma kuutti

Liitteessä 11 on kaavat ja ompeluohjeet oman pienen kuutin tekemiseksi. Pieniä kuutteja voi tehdä myös monella muulla tavalla (ks. Norpat kartalle). Jos kiinnität kuuttiin hakaneulan tai avainrenkaan, voit käyttää kuuttia mukanasasi maskottina, koristeena tai avaimenperänä.

Erisävyyisistä fleece-kankaista tehtyjä norppia.

Kuva: Kaarina Tiainen

*Saimaa-akvaario
Kuva: Hanne Kosonen*

Norpan pesä lumesta

Talvella pihan lumikinoksiin voi kaivaa norpan pesäkolon näköisen luolan. Suojasäällä voi muovilla pesän sisään lumesta norpan ja juuri syntyneen kuutin. Samalla voidaan harjoitella apukinosten tekoa kolaamalla lunta norpan pesiä varten koulun/päiväkodin pihalla (Saimaan rantaan sitä ei saa tehdä ilman viranomaisen lupaa).

*Norpan pesä lumesta.
Kuva: Kaarina Tiainen*

Norppapatsaat kivistä

Mitä mielikuvituksellisimpia norppapatsaita saa kasattua rantakallioille tai vaikkapa koulun pihalle erimuotoisista kivistä. Suuret kivet sopivat norpan vartaloksi ja päiksi, lituskaisista kivistä saa aikaiseksi hienot räpylät. Halutessanne voitte ottaa norppapatsaista kuvat ja laatia niistä taidenäyttelyn päiväkodin/koulun seinälle.

*Norppapatsaat kivistä
Kuva: Kaarina Tiainen*

Luonnon havainnointia

Luonnon aistiminen

- Katsokaa, mitä kaikkea löydätte, tarkemmin kasveja ja ötököitä voi tarkastella esim. luopilla.
- Haistelkaa, miltä rannassa tuoksuu.
- Miltä vesi näyttää ja tuntuu, entä rantahiekka, millainen on lämpötila, tuntuuko tuuli kasvoilla, entä auringonpaiste.
- Tunnustelkaa kiviä, keppejä, kasveja.
- Laittakaa silmät kiinni ja kuunnelkaa, mitä ympärillä kuuluu. Luonnon ääniä vai ihmisen aiheuttamia ääniä?

Välineiden käytön ja retkeilyn harjoittelua

- Kiikarit, valokuvaus, kartan luku, kompassi, jäällä liikkuminen
- Jokamiehen oikeudet, turvallinen retkeily (ks. s. 13).
- Muistikuviin ja havaintoihin voidaan palata retken jälkeen koulussa.

Vuodenaikojen seuranta

(vuodenaikakuvat liitteessä 12)

- Milloin jäät ovat lähteneet, milloin järvi on taas jäätynyt?
- Milloin on satanut ensilumi, onko silloin järvi jo jäässä?
- Minkälaista eliöstöä vedessä näkyy keväällä, kesällä ja syksyllä?
- Onko veden väri, sameus tai muu ominaisuus vaihtunut?
- Milloin lehdet tippuvat puusta, milloin puhkeavat hiirenkorvat?
- Mitä lintuja näkyy eri vuodenaikoina?

Veden kirkkaus ja näkösyvyys

Veden kirkkautta voi tutkia rakentamalla ensin valkoisesta vedenkestävästä levystä mittalaitteen. Noin 20 cm halkaisijaltaan olevaan levyn läpi kiinnitetään keskelle naru, ja mittauksen helpottamiseksi naruun solmuja esim. kymmenen senttimetrin välein. Pohjaan voi kiinnittää myös jonkin painon.

Levy upotetaan vaikkapa laiturin päästä veteen. Näkösyvyys mitataan, kun valkoinen levy katoaa näkyvistä. Laskekaa solmujen määrä, ja siten saatte selville näkösyvyyden.

Veden sameutta voidaan tarkastella ottamalla vesinäyte värittömään pulloon. Näytettä arvioidaan tummaa taustaa vasten hyvässä valaistuksessa. Vertailun vuoksi voitte ottaa näytteen myös vesijohtovedestä tai vaikkapa suuresta kuralammikosta. Vettä voi myös havainnoida esim. haistellen. Pohtikaa yhdessä, mistä veden värin vaihtelu voi johtua?

Vesikiikari

Saimaan veden alle on vaikea nähdä. Oman vesikiikarin voi rakentaa esim. ämpäristä, jäykästä läpinäkyvästä muovista ja silikonista. Ämpäriin pohja leikataan pois. Läpinäkyvästä muovista leikataan pohjan kokoinen ympyrä ja liimataan silikonilla ämpäriin pohjaan ja annetaan kuivua hyvin. Kiikarin kanssa voi tiirailla veden alle varovasti esim. laiturilta tai rantavedessä itse seisoen. Näkyköhän vedessä kaloja tai muuta elämää?

Elämää järven pohjamudassa

Tutkikaa rantavettä ja siinä asuvia eliöitä. Nostakaa pieni kasvituppo pohjasta irti ja laittakaa se vedellä täytettyyn ämpäriin. Heilutelkaa tuppoa ja hetken kuluttua näkyviin saattaa uiskennella erilaisia pieneliöitä. Ötököitä voi myös kaapata järven pohjasta tavallisella keittiösihdillä ja tutkia niitä vaalean astian päällä (esim. syvä lautanen). Käyttäkää tarvittaessa luuppeja. Pohtikaa yhdessä ravinnon kiertokulkua; kuka syö vesikirpun, kuka syö kalanpoikasen, kuka syö ahvenen jne...

Valokuvat rannalta

Retkellä Saimaan rannassa ollessanne voi oppilaita pyytää miettimään jo etukäteen kohteen, joka heistä on valokuvaamisen arvoinen. Se voi olla mielipaikka, hieno kivi, liplattavat aallot, hieno rantahiekka tms. Lapset saavat ottaa kuvia kohteestaan. Samalla kukin voi myös kirjata ylös sen, miksi juuri kyseinen kohde valikoitui valokuvaan. Kuvat voidaan koostaa näyttelyksi tai laatia niistä digiesitys.

Kuva: Kaarina Tiainen

Muistipeli

Liitteenä 8 on kuvakortit Saimaan alueen eliöstöstä. Kortit voi kopioida kahteen kertaan tukevalle paperille, leikata irti ja laminoida. Ulkopeliä varten kuvat voi kiinnittää puupalikoille.

”Saimaatutkija” -hippa

Välineiksi tarvitaan liitteessä 8 olevat kuvakortit. Leikissä on tutkija (tai useampikin jos ryhmä on iso), hippa/muutama hippa ja leikkijät. Rajataan leikkialue. Jokaisella leikkijällä on yksi kuvakortti kädessä. Kun hippa saa leikkijän kiinni, hän menee tutkijan luo ja kysyy, mikä kuva hänen kädessään olevassa kortissa on. Mikäli tutkija tietää oikean vastauksen kysymykseen, leikkijä antaa kortin tutkijalle ja jää itse tutkijaksi vastaamaan seuraavien kiinni jääneiden kysymyksiin. Aiempi tutkija puolestaan pääsee juoksemaan hippaa karkuun. Jos tutkija ei tiedä oikeaa vastausta, hän jatkaa edelleen tutkijana ja leikkijä jatkaa juoksemista hippaa karkuun. Tarvittaessa tutkijan vieressä voi olla aikuinen apuna tunnistamassa kuvia. Leikkiä voi soveltaa monen eri asian opetteluun.

Vanha kalastaja

Rajataan maahan leikkialue. Lapset jaetaan kolmeen ryhmään; yhdet ovat norppia, yhdet kuutteja ja yhdet muikkuja. Jokaiselle ryhmälle piirretään leikkialueelle. maahan ympyrä eli oma kotipesä, jossa eläimet majailevat. Ohjaaja on vanha kalastaja, joka huutaa vuorotellen ”norpat/kuutit/muikut uimaan”, jolloin huudetut lähtevät juoksemaan leikkialueella. Myös useampia eläimiä voi huutaa samaan aikaan. Kun eläimet juoksevat leikkialueella vanha kalastaja huutaa: ”Varokaa vanhaa kalastajaa”, ja yrittää saada kiinni juoksijoita. Eläimet yrittävät päästä omiin kotipesiinsä turvaan. Kiinni otetut jäävät kalastajan apureiksi.

Muikut uimaan!

Valitaan kaksi norppaa. Muut ovat muikkuja. Norppien pesät on huoneen/salin/leikkialueen kulmissa, ja muikut uiskentelevat alueen keskellä. Kun leikki alkaa, norpat lähtevät ottamaan muikkuja kiinni. Kun norppa saa muikun kiinni, vie norppa muikun omaan pesäänsä ja lähtee saalistamaan uutta muikkua. Leikki päättyy, kun kaikki muikut on saatu kiinni. Leikin voittaa norppa, jolla on eniten muikkuja pesässään.

Saimaan sokkelot

Lapsiryhmä jaetaan kolmeen osaan: Yhdet ovat norppia, toiset kuutteja ja kolmannet muikkuja. Leikkijät asettuvat piiriin niin, että samat eläimet eivät ole vierekkäin. Yksi lapsista jää piirin keskelle. Kun keskellä olija sanoo eläimen nimen esim. ”norppa”, kaikki norpat vaihtavat paikkaa ja keskellä olija yrittää päästä vuorostaan piiriin jonkun norpan paikalle. Ilman paikkaa jäänyt jää keskelle. Jos keskellä olija huutaa ”Saimaan sokkelot!”, kaikki vaihtavat paikkaa keskenään.

Aallokko

Välineeksi tarvitaan köysi (mielellään pehmeä). Rajataan leikkialue. Leikkijät ovat kaloja. He asettuvat leikkialueelle ”veteen” niin, että eivät kosketa toisiinsa. Kalat pysyvät leikin ajan omalla paikallaan, voivat hypätä, kääntyä, kyykistyä jne. Kaksi leikkijää/aikuista ottaa köyden päistä kiinni ja asettautuvat leikkialueen reunoille. Aalto (köysi aikuisten välissä) lähtee kulkemaan läpi leikkialueen. Aalto voi kulkea matalalla, korkealla, aaltoillen, hitaasti, nopeasti jne. Kalojen täytyy väistää paikallaan aallokkoa hyppäämällä, kyykistymällä jne. eli yrittää olla koskematta köyteen. Aalto kääntyy leikkialueen päässä takaisin, mutta muuttaa korkeutta/nopeutta tms. Myös kalat saavat kääntyä aaltoa kohti ja yrittävät taas taas väistää köyttä. Leikkiä voi pelata pudotuspelinä, aallon osuessa kala poistuu leikkialueelta kannustamaan muita.

Norppa-taukojumppa

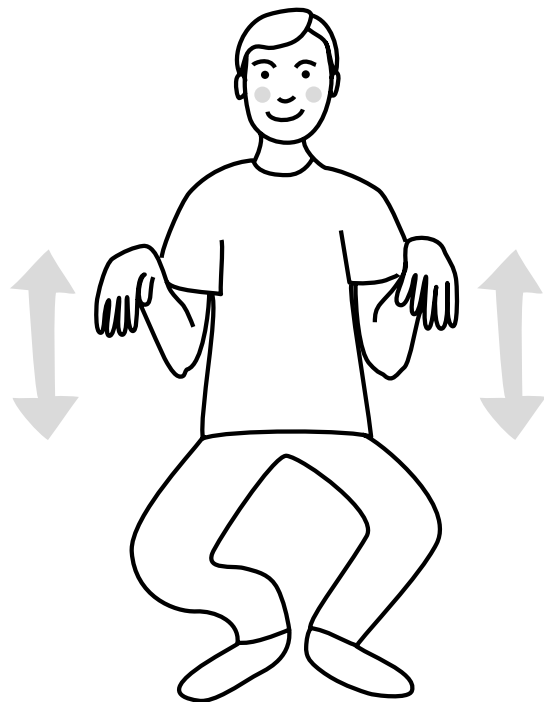
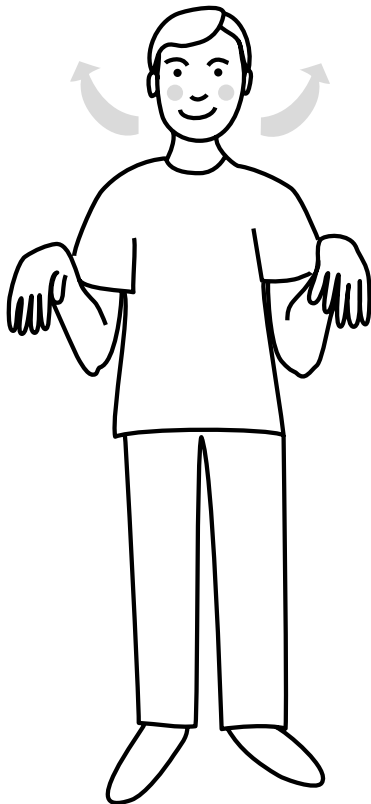
1. ALKUASENTO

Kädet lyhyiksi räpylöiksi, rento, mutta jäntevä olemus, paksu olo, pulleat posket, hyvä ryhti.

2. NOTKISTETAAN NIVELIÄ

Räpylöiden pyöritystä ensin molemmat eturäpylät (ranteet) ja sitten takaräpylät (nilkat).

3. SUKELLUS POHJAAN JA YLÖS HENGITTÄMÄÄN

Kyykkyyyn sukelluksiin, otetaan vaikka pienet tirsat veden alla (tasapainoilua silmät kiinni), sitten ylös hengittämään. Venytetään kaulaa ensin suoraan ylös, sitten tarkkaillaan myös oikealle ja vasemmalle kaulaa venyttäen, ettei mikään vaara uhkaa. Ja taas sukelluksiin. Toistetaan 2-4 kertaa.

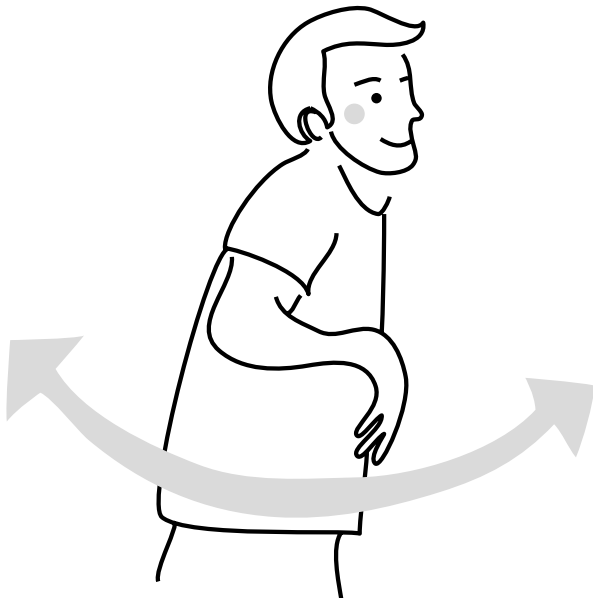
4. VAAKASUKELLUKSET KALOJEN PERÄÄN

Taivutetaan lonkasta selkä suorana ja venytetään eteenpäin ensin oikealle, napataan kala hampaisiin, nouseaan ylös Sama vasemmalle.
Toistetaan 3-4 kertaa molemmat puolet

5. KARVANVAIHTOAIKA JA KARVAN RAPSUTUKSET LYHYILLÄ RÄPYLÖILLÄ

Venytetään kaulaa, leuka ylös ja rapsutetaan, venytetään niskaa, leuka alas ja rapsutetaan, venytetään oikeaa kylkeä, taivutetaan vasemmalle ja rapsutetaan samalla vasenta kylkeä, sama toiseen suuntaan.
Toistetaan 2-3 kertaa.

6. NAAMAJUMPPA JA LOPPUASENTO

Pulleat posket, hyvin on syöty, ihana syksy (talvi/keväät/kesä), suupielet ylöspäin, norpan sympissilme päälle ja ryhti hyväksi.

Pienet kalat ja norppa

Pienet kalat uivat ai ai
pienet kalat uivat ai ai
pienet kalat uivat ai ai
ei kai tule norppa ei kai.

Yksi leikkijöistä valitaan norpaksi, muut leikkijät ovat pikkukaloja. Laulun/runon ajan kalat uivat maassa vatsallaan polskien niin kauan kunnes runossa/laulussa sanotaan viimeisen kerran ”Ei kai”. Kalat jähmettyvät paikoilleen jolloin norppa yrittää nähdä ja saada saaliiksi ne kalat joka liikahtavat paikaltaan. Kiinni jääneet kalat pääsevät apunorpiksi.

Ui, ui, pikkukala

Ui, ui pikkukala
Ympäriinsä vedessä.
Ui, ui pikkukala
Kaunista on vedessä
Mutta missä on kala?
Minne se katosi?
Tässä on kala!
LOISKIS!

Pikkuiset kuutit

Pikkuiset Kultakalat –laulun sävelellä

Pikkuiset kuutit ne Saimaassa ui,
silloin ne norppäidit huolestui.

Uikaa, uikaa jos osaatte
ja ne uivat ja uivat, sen uskotte.

Hop-hop-däpä-däpä
hop-hop-hui.

Hop-hop-däpä-däpä
hop-hop-hui.

Hop-hop-däpä-däpä
hop-hop-hui.

Ja ne uivat ja uivat sen uskotte.

Viisi pientä norppaa

Viisi pientä ankkaa –sävelellä

Viisi pientä norppaa lähti leikkimään,
Saimaan ääriin kauas pois.

Äitinorppa sanoi että; urr, urr, urr,
mutta vain neljä norppaa tuli takaisin.

Neljä pientä norppaa lähti...

Kolme pientä norppaa lähti...

Kaksi pientä norppaa lähti...

Yksi pieni norppa lähti leikkimään,
Saimaan ääriin kauas pois.

Äitinorppa sanoi että; urr, urr, urr
mutta yhtään norppaa ei tullut takai-
sin.

Silloin paikalle tuli isänorppa ja
sanoi kovalla äänellä
UUUUURRRRRR

Ja kaikki viisi norppaa tuli takaisin!

Norppa

(albumilta Ella ja Aleks; Kolme muskettisopulia

(2005), Warner Music Finland).

Huomio, huomio, norppa näkyvissä
Huusimme heti, että ”missä, missä, missä”
Huomio, huomio, norppa vetisissä
Täysissä norpan vesivetimissä (2x)

Oli retkemme kohteena Linnansaari
Ohjaten venettä kertoi vaari
”Norppa syö muikkua,
maukasta kuoretta,
särkeä, kiiskeä, ahventa tuoretta”

Norpanpoikanen, joo, se on kuutti
Maistuiskohan sille mansikkatuutti
On norppia neljän päikkärin verran
Muistaa sen aina jos nähnyt on kerran

Huomio! (6x)

kertosäe

Muodon jos saisin saimaanhyлкеen
Rasvaa sata kiloo tämän tytön
kylkeen
tulisi ja viiksetkin kasvattaisin
Varpaat vedessä siinä mä saisin

Norppana lötkötellä rantakivellä
Kesäaurion antais hivellä
Jos siihen tulisi muikkuparvi eteen
Lounaspöytäni sulahdais veteen

Huomio, huomio, norppa näkyvissä,
huomio, huomio
Huomio, huomio, norppa näkyvissä,
huomio,
huomio...

Vanhoja poikia viiksekkäitä

(säv., ja san. Junnu Vainio, Finndisk 1982)

Saimaan saarella pikkuinen torppa,
istuu portailla Nestori Miikkulainen.
Huuliharppuaan soittaa ja norppa,
nousee pinnalle pärskähtäen.
Aallon alla se suunnisti soittajan luo,
sille tuttua tutumpi on sävel tuo.
Laulu kertoo näin mitä on yksin kun jää,
hyvin hylje sen ymmärtää.

Tanssittu koskaan ei Nestorin häitä,
maailma houkutti pois morsion.
Vanhoja poikia viiksekkäitä
mies sekä hylje kumpikin on.

Saimaan saarella pikkuinen torppa,
sinne elämän toveri tahtonut ei.
Yksin Nestori jäi kuten norppa,
myös sen kumppanin kohtalo vei.
Suuri Saimaa, mut' sata on hylkeitä vaan,
kohta jäljellä ei ehkä ainuttakaan.
yksi ymmärtää kaipuun sen.

Tanssittu...

Saimaan saarella pikkuinen torppa,
istuu portailla Nestori Miikkulainen.
Lepokivellään iäkäs norppa,
katsoo ystävää ymmärtäen.
ei näin tuuliseen saareen saa asettumaan.
Kuten norpan, on määrä myös Miikkulaisen,
olla sukunsa viimeinen.

Tanssittu...

Mitä Saimaalla voi tehdä?

Miettikää yhdessä mitä kaikkea Saimaalla voi tehdä eri vuodenaikoina. Keskustelua voidaan jatkaa myös arvoista, onko erityyppinen toiminta Saimaalla hyvä vai huono asia ja miksi näin on?

Mielikuvat kuvista

Mielikuvia voidaan miettiä kuvien avulla, mikäli Saimaan ääreen ei retkelle voida aina lähteä.

Liitteissä 8 ja 12 on kuvia eri vuodenaajoista ja paikoista Saimaalla, saimaannorpista ym. Kuvia katsomalla voidaan pohtia monia asioita, esim: Mitä kuvassa näkyy? Milloin kuva on otettu? Millainen on lämpötila? Millaisia tuoksua voit tuntea? Miltä ympäristö tuntuu? Mitä kuulet? Jne.

Luontotoimittajat

Laatikkaa norppa-aiheisia uutisia. Onko norppia näkynyt jossain? Onko norpille tapahtunut jotain ihmeellistä? Voitte kirjoittaa ja kuvittaa uutiset vaikkapa omaksi Norppa-Sanomien -lehdeksi.

Uutista varten voitte myös haastatella esim. jotain henkilöä joka on nähnyt norpan. Miettikää yhdessä kysymyksiä, mitä haluaisitte haastateltavaltaanne kysyä.

Luontotoimittajat voivat tehdä myös mediaseuranta keräämällä saimaannorppa-aiheisia uutisia ja keskustelemalla niistä.

Sadutus

Lasten ajatuksia ja mielipiteitä norpasta ja Saimaasta voi myös saduttaa. Aihesadutuksen perusideana on pyytää oppilasta kertomaan satu, jostain yhdessä sovitusta aiheesta. Satu voidaan kirjata sanasta saanaan ylös. Lopuksi satu voidaan lukea ääneen.

Näytelmät, nukketheaterit ym.

Sadutusten, lasten kirjoitusten tai muiden tekstien pohjalta voidaan tehdä monenlaisia saimaannorppa-aiheisiä esityksiä. Esimerkiksi näytelmiä, elokuvia tai nukketheateria itse tehdyillä norpilla.

Kunniakirja

Mikäli koulussanne järjestetään norppa-aiheinen kilpailu tai jokin muu tapahtuma, jossa oppilaita kannustetaan ja palkitaan tutustumaan entistä enemmän norpan elämään, voit tulostaa kirjan lopusta kunniakirjan (Liite 13). Sitä voi täydentää, joten se soveltuu monenlaiseen huomioimiseen.

Kuutin synttärit

Saimaannorpan kuutit syntyvät Nestorin päivänä 26.2. Päivää voi juhlistaa järjestämällä kuutin synttärit em. toimintaideoiden pohjalta.

Kuva: Hanne Kosonen

Tietovisa

Liitteessä 10 on 13 kpl monivalintakysymyksiä vastauksineen Saimaasta ja norpasta. Niiden avulla voi järjestää vaikkapa pienen tietokilpailun tai testata muuten vaan norppatietämystä. Kysymyksiä voi itse keksiä lisää.

Norppatehtäviä

Kirjan liitteinä on erilaisia Saimaa- ja saimaannorppa-aiheisia tehtäviä:

- Auta norppaa löytämään kaloja –tehtävä
- Etsi kaksi samanlaista norppaa –tehtävä
- Yhdistä kalanpyydys oikeaan kuvaan
- Saimaannorppa-värityskuvat
- Bingo 4 × 4 ja 5 × 5 kuvaa
- Ristikko

Keksikää itse lisää!

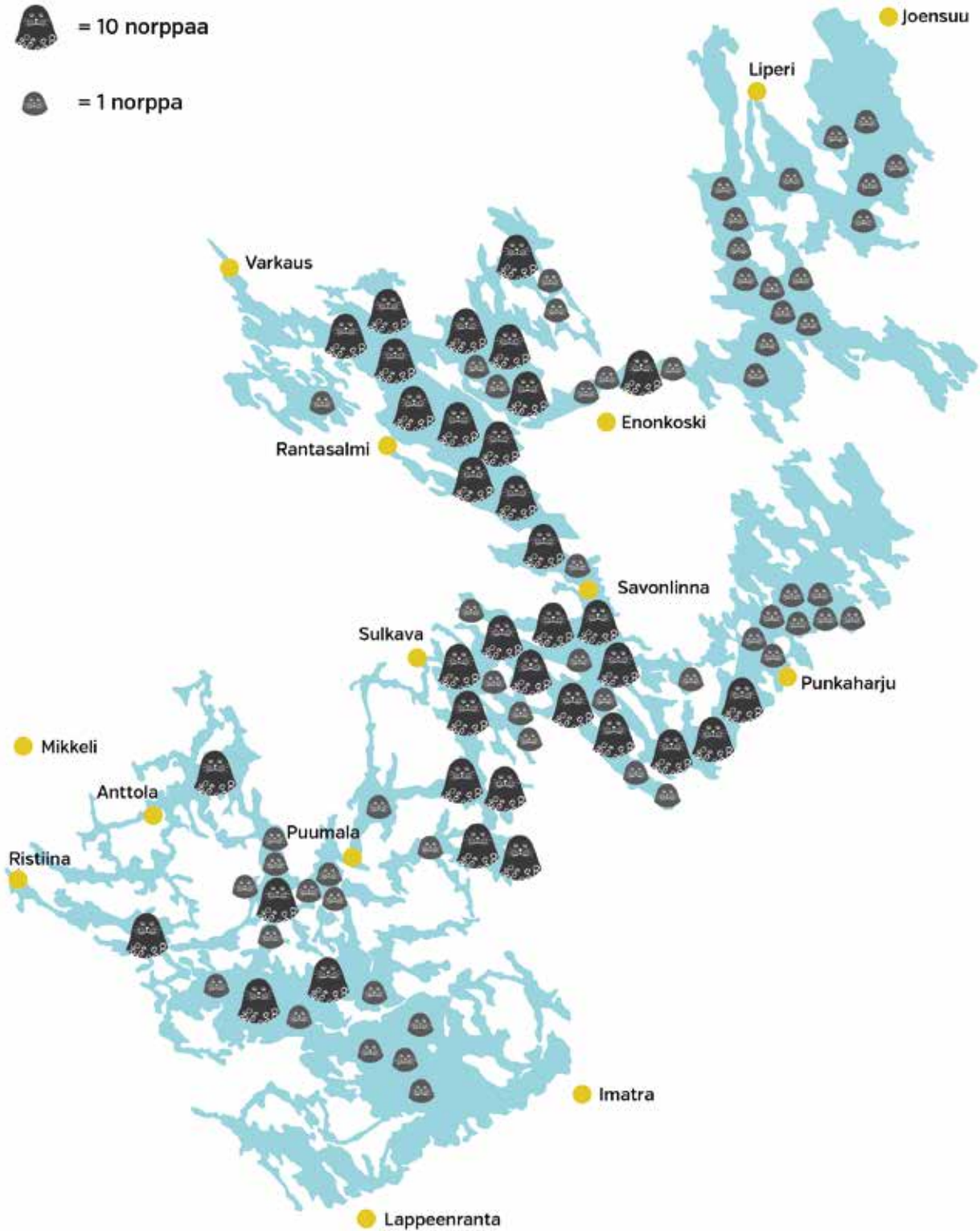

Kuva: Hanne Kosonen

Norppakanta (2019)

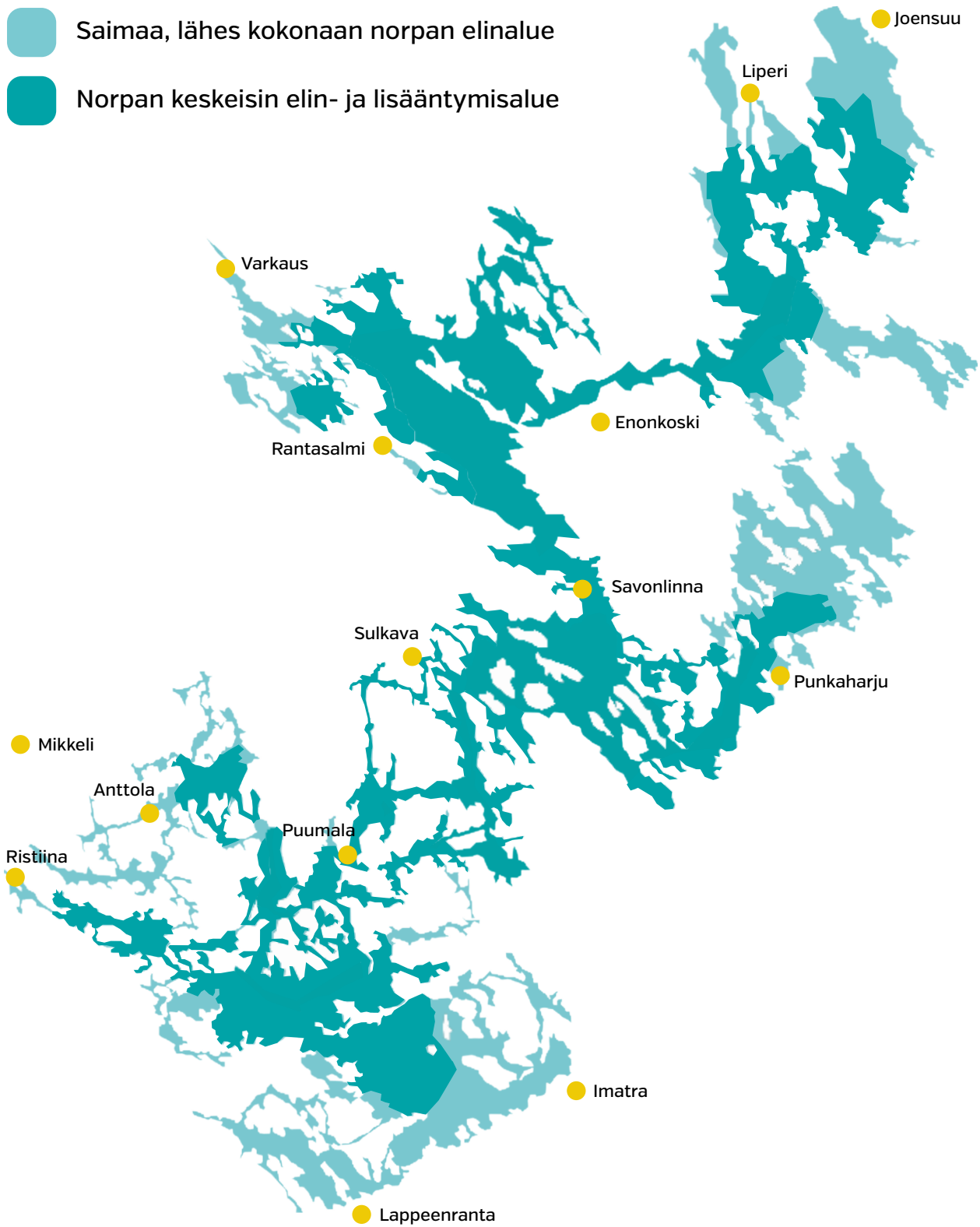
 = 10 norppaa

 = 1 norppa

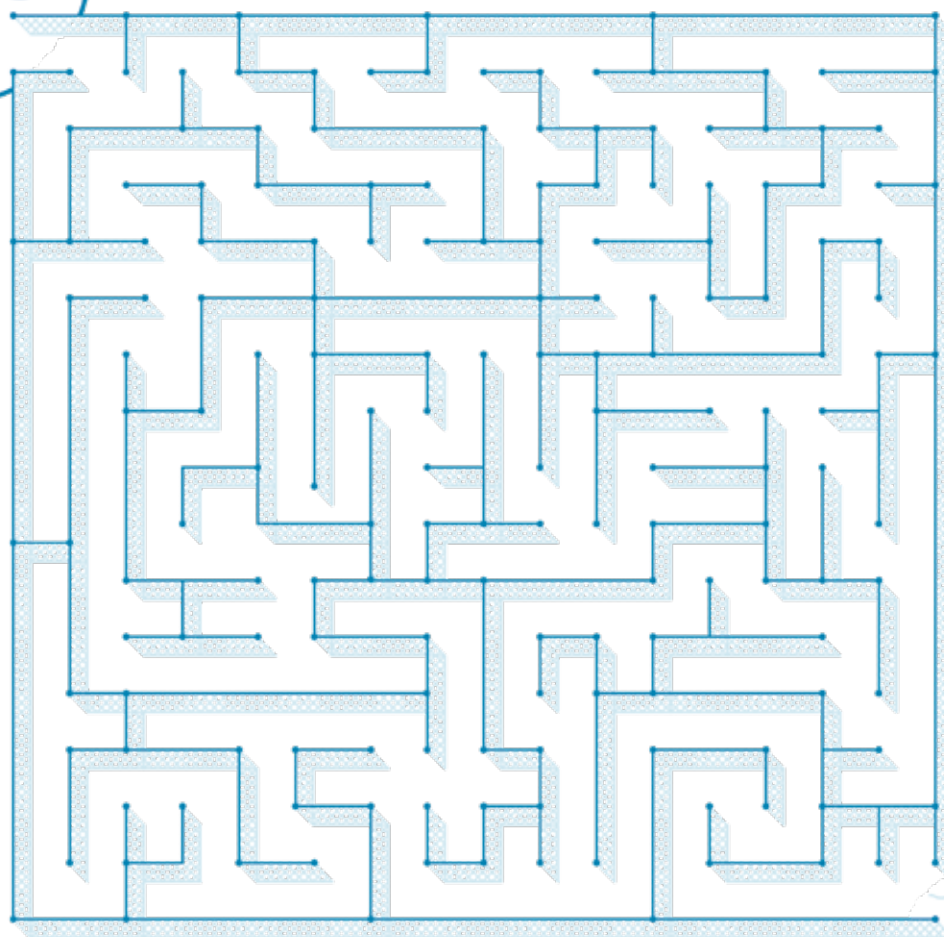

Saimaannorpan levinneisyys (2019)

- Saimaa, lähes kokonaan norpan elinalue
- Norpan keskeisin elin- ja lisääntymisalue

Auta saimaannorppa kalaverkkojen läpi kalojen luo

Etsi kaksi samanlaista norppaa

1

2

3

4

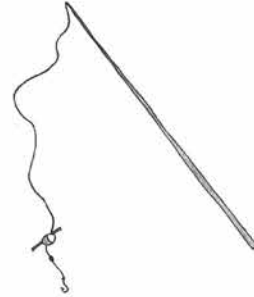
5

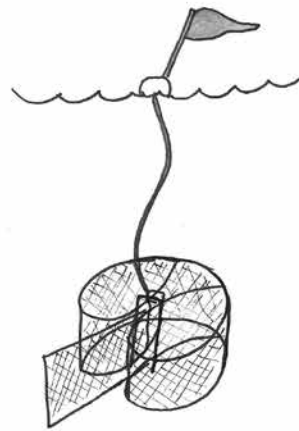
6

Yhdistä pyydyksen nimi oikeaan kuvaan

Verkko

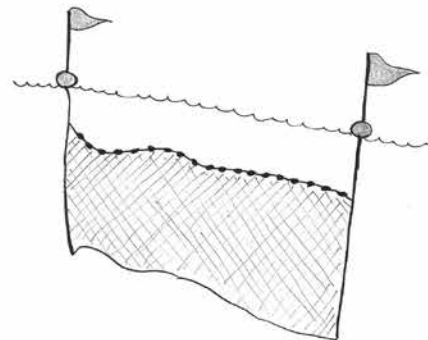
Onki

Virveli

Katiska

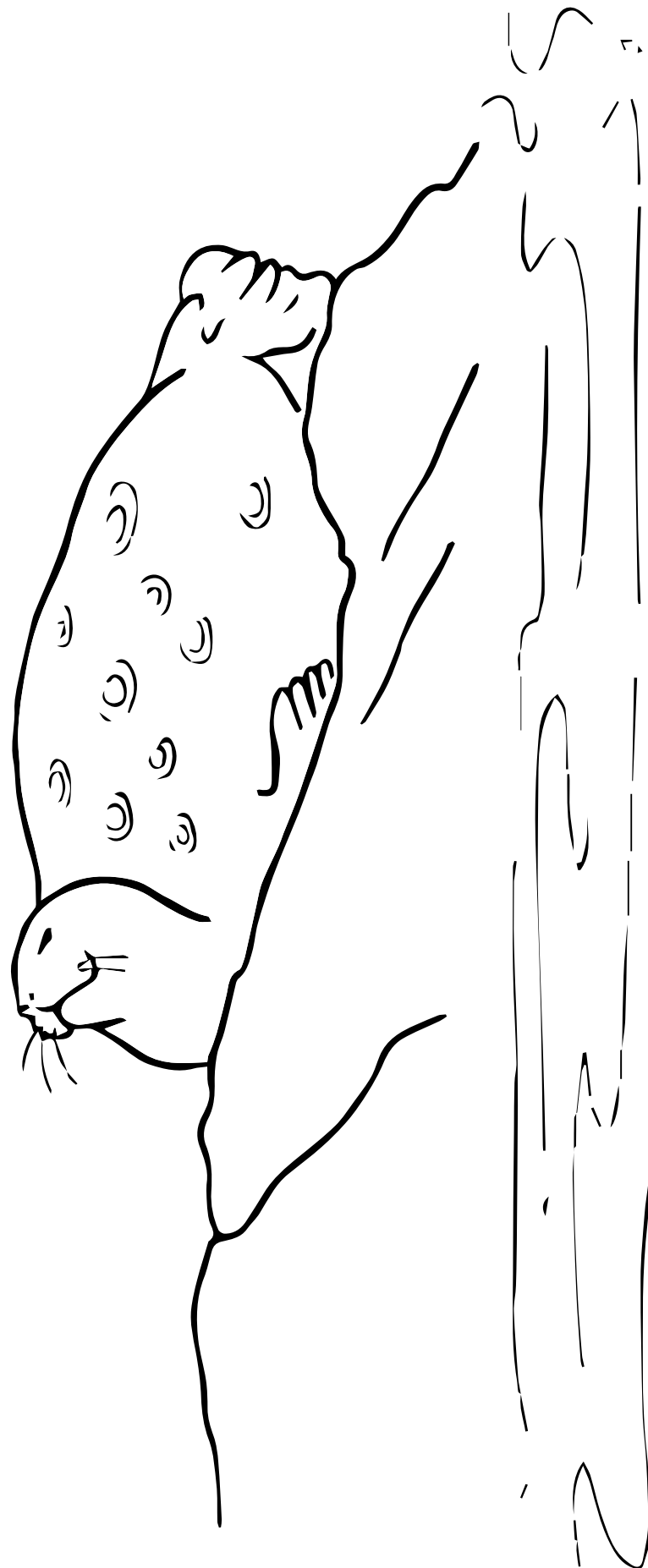
Pilkki

Värityskuvat

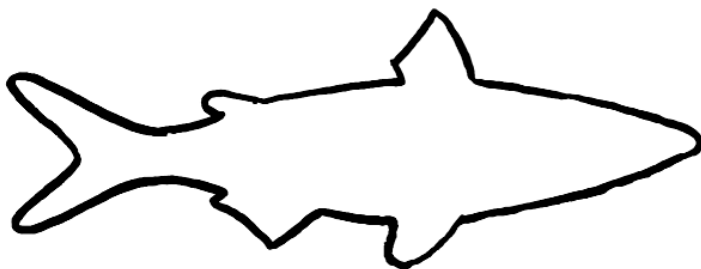
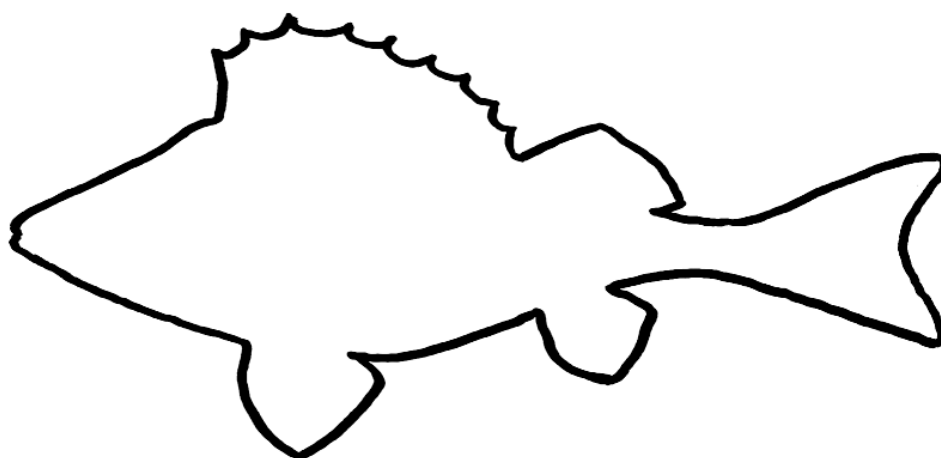

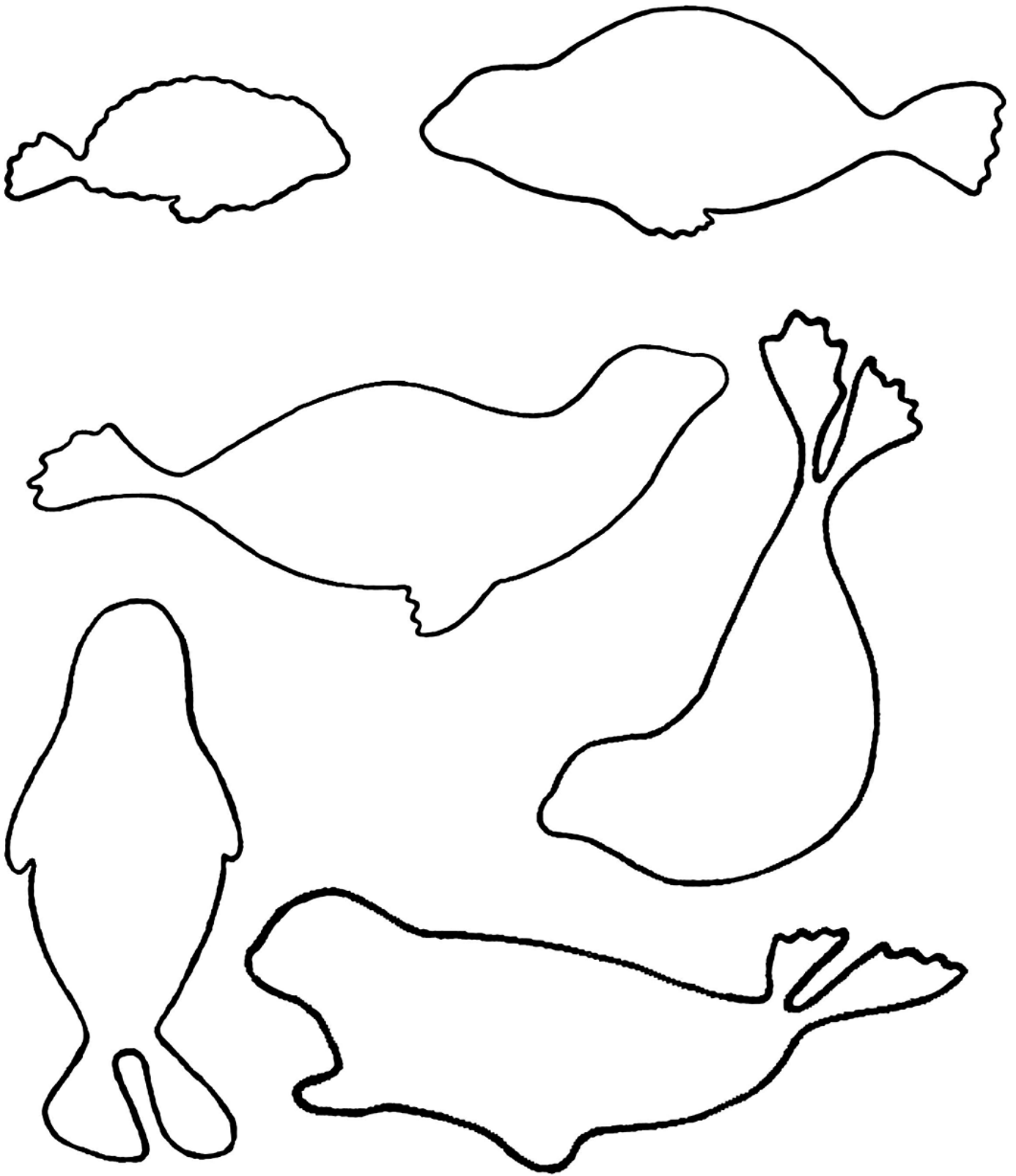

Sabluunat

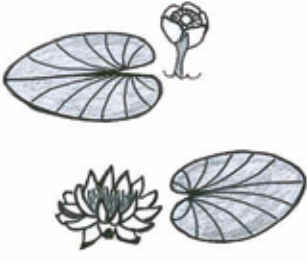

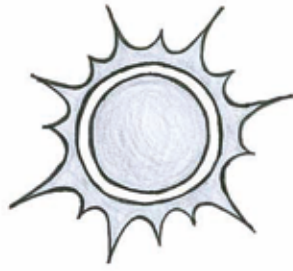

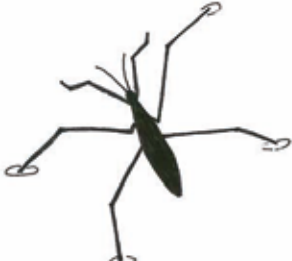

Erilaisia norppa- ja kalasabluunoita kankaan painamista varten. Tulosta ja suurena haluamaasi kokoon.

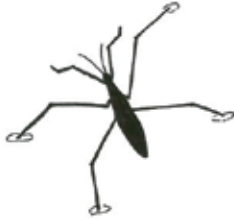

Sabluunapiirroksset: Kaarina Tiainen

Bingo

 <p>PERHONEN</p>	 <p>SAMMAKKO TAI SAMMAKON KUTUA</p>	 <p>ISO KIVI</p>	 <p>KALA</p>
 <p>LINNUNPÖNTTÖ</p>	 <p>ULPUKKA / LUMME</p>	 <p>HÄMÄHÄKKI</p>	 <p>LOKKI</p>
 <p>JÄRVIRUOKO (RUOVIKKO)</p>	 <p>PIKKULINTU</p>	 <p>AURINKO</p>	 <p>KÄPY</p>
 <p>KÄÄPÄ</p>	 <p>VESIMITTARI</p>	 <p>JOUTSEN</p>	 <p>LAITURI</p>

				
JOUTSEN	ISO KIVI	LAITURI	SAIMAANNORPPA	SUDENKORENTO
				
SAMMAKKO TAI SAMMAKON KUTUA	VESIMITTARI	PIKKULINTU ESIM. VÄSTÄRÄKKI	KUKKA	MÖKKI
				
JÄKÄLÄ	VEENE	AURINKO	JÄRVIRUOKO (RUOVIKKO)	LOKKI
				
PERHONEN	KALA	ULPUKKA / LUMME	HÄMÄHÄKKI	KÄPY
				
LINNUNPÖNTTÖ	KÄÄPÄ	MUURAHAINEN	SORSALINTU	LEHTIPUU ESIM. TERVALEPPÄ

Norppa

Haapana

Hämähäkki

Selkälokki

Sisilisko

Vesimittari

Ahven

Kalasääski

Keltakurjenmiekka

Kuikka

Laulujoutsen

Rantasipi

Sammakko

Sudenkorento

Sinisiipi

Västäräkki

Kyy

Kuutti

Kanttarelli

Lumme

Tervaleppä

Vesitatar

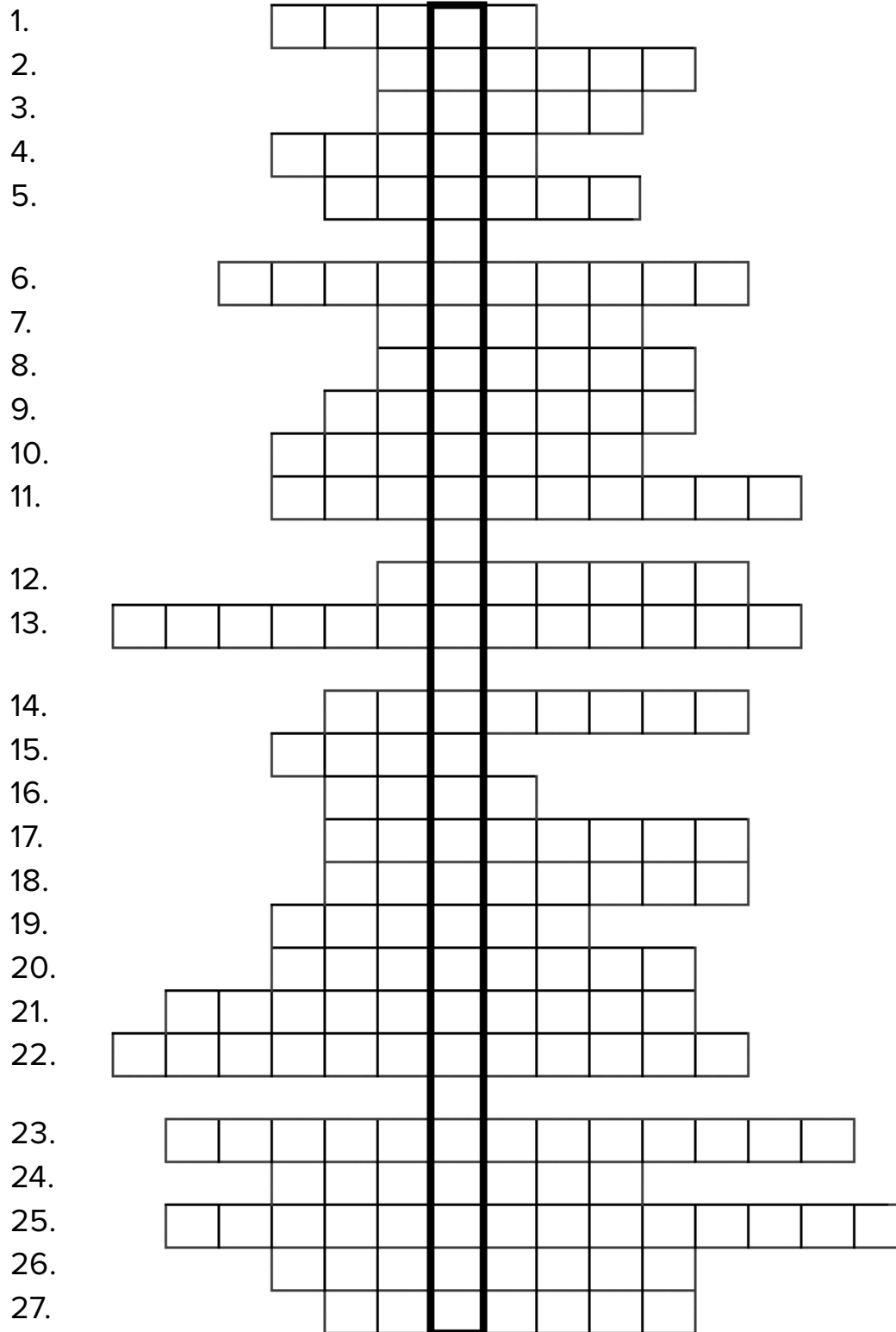

Majava

Kettu

Ristikko 1

Ristikkovihjeet 1

1. Ensin tänne ja sitten uimaan!
2. Saimaannorpan ja ihmisen herkkuruokaa.
3. Saimaalla elää kala-, harmaa- ja selkä- . . . mikä?
4. Näitä on Saimaassa yli 14 000 kappaletta.
5. Suomen suurin järvi.
6. Saimaannorpan pääkaupunki.
7. Näitä autonkuljetuslauttoja näkee siellä täällä Saimaallakin.
8. Tämä rasvakerros lämmittää norppaa talvisin.
9. Keltakukkainen vesikasvi, jonka lehti kelluu veden pinnalla.
10. Saimaannorpalla pienet ja terävät.
11. Tällä pyydystetään esim. muikkuja, mutta norpalle se voi olla hengenvaarallinen.
12. Pohjoiskarjalainen kaupunki Saimaan rannalla.
13. Vastasyntyneen norpan vauvakarvan väri.
14. Tällä on mukava meloa Saimaalla.
15. Tämän päälle norppa nousee keväisin kuivattamaan karvaa.
16. Saimaannorpan pesän rakennusaine.
17. Norpan nahassa oleva kuvio.
18. Kansallispuisto Saimaalla.
19. Norpan poikanen.
20. Aika, jolloin ihmiset ovat paljon Saimaalla eivätkä koulussa tai töissä.
21. Tällä norppa ottaa vauhtia uimiseen ja avantojen tekoon.
22. Saimaan rantojen eteläisin kaupunki.
23. Tätä poltetaan Saimaankin rannoilla keskikesän juhlassa.
24. Rakennus, joka ohjaa valollaan laivoja pysymään turvallisilla vesillä.
25. Norppa tekee näitä talvella, jotta saa happea.
26. Suuri järvi Venäjän puolella. Siellä elää myös norppa.
27. Saimaannorpan tärkein aisti, tuntoaisti, on erityisen herkkä näissä.

1. SAUNA, 2. MUIKKU, 3. LOKKI, 4. SÄÄRI, 5. SAIMA, 6. SAVONLINNA, 7. LOSSI, 8. TRÄANI, 9. ULPUKKA, 10. HAMPAAT, 11. KALVAVERKKO, 12. JOENSUU, 13. VAALFANHARMAA, 14. KANOOTTI, 15. KIVI, 16. LUMI, 17. KIEHKURÄ, 18. KOLOVESI, 19. KUUFTI, 20. KESÄTOMA, 21. TAKARÄPYLÄ, 22. LAPPEENRANTA, 23. JUHANNUSKOKKO, 24. MAJAKKA, 25. HENGITYSAVANTO, 26. LAATOKKA, 27. VIHKEP

Tietovisa

1. NÄET AIKUISEN KOKOISEN NORPAN.
TÄMÄ NORPPA ASUU

- a) Päijänteellä
- b) Oulujärvessä
- c) Pyhäjärvestä
- d) Saimaalla

2. PALJONKO ARVIOISIT AIKUISEN
NORPAN PAINON OLEVAN?

- a) 30–40 kg
- b) 50–60 kg
- c) 60–70 kg
- d) yli 100 kg

3. MITEN PITKÄ ON AIKUINEN NORPPA?

- a) 9–100 cm
- b) 100–120 cm
- c) 130–145 cm
- d) 160–180 cm

4. NORPAN LASTA KUTSUTAAN

- a) poikaseksi
- b) vasaksi
- c) kuutiksi
- d) lapseksi

5. SE PAINAA SYNTYESSÄÄN

- a) 2–3 kg
- b) 4–5 kg
- c) 10–12 kg
- d) 18–20 kg

6. NORPPA SYÖ KALAA VUODESSA

- a) 100 kg
- b) 200 kg
- c) 1000 kg
- d) 2000 kg

7. ARVIOI KUINKA PALJON NORPPA UI VUODESSA

- a) 100 km
- b) 1000 km
- c) 10 000 km
- d) 100 000 km

8. SAIMAANNORPPA ON ERITTÄIN UHANALAINEN ELÄIN.
NIITÄ ON TÄLLÄ HETKELLÄ NOIN

- a) 42
- b) 420
- c) 4200
- d) 42 000

9. SAIMAANNORPPA ON TAITAVA SUKELTAJA.
SE VOI OLLA SUKELLUKSISSA JOPA

- a) 5 minuuttia
- b) 10 minuuttia
- c) 15 minuuttia
- d) 20 minuuttia

10. SAIMAANNORPPA SYNNYTTÄÄ POIKASENSA

- a) jäälle
- b) kalliolle
- c) lumiluolaan
- d) veteen

11. KUUTIT SYNTYVÄT

- a) marras-joulukuussa
- b) helmi-maaliskuussa
- c) touko-kesäkuussa
- d) elo-syyskuussa

12. SAIMAANNORPPAN POIKASTEN
SUURIN KUOLINSYY ON

- a) veneilytapaturmat
- b) myrkkyyihin kuoleminen
- c) kalaverkkoihin tukehtuminen
- d) ampuminen

13. SAIMAANNORPPA VOI ELÄÄ TALVELLAKIN
SAIMAALLA, KOSKA

- a) sillä on paksu rasvakerros
- b) kaloja on riittävästi jään alla
- c) se tekee hengitysavantoja
- d) se pystyy nukkumaan veden allakin

Vastaukset

1. NÄET AIKUISEN KOKOISEN NORPAN.

ASUUKO TÄMÄ NORPPA

d) Saimaalla

2. PALJONKO ARVIOISIT AIKUISEN
NORPAN PAINON OLEVAN?

c) 60–70 kg

3. MITEN PITKÄ ON AIKUINEN NORPPA?

c) 130–145 cm

4. NORPAN LASTA KUTSUTAAN

c) kuutiksi

5. SE PAINAA SYNTYESSÄÄN

b) 4–5 kg

6. NORPPA SYÖ KALAA VUODESSA

c) 1000 kg

7. ARVIOI KUINKA PALJON NORPPA UI VUODESSA

c) 10 000 km

8. SAIMAANNORPPA ON ERITTÄIN UHANALAINEN
ELÄIN. NIITÄ ON TÄLLÄ HETKELLÄ NOIN

b) 420

9. SAIMAANNORPPA ON TAITAVA SUKELTAJA.
SE VOI OLLA SUKELLUKSISSA JOPA

d) 20 minuuttia

10. SAIMAANNORPPA SYNNYTTÄÄ POIKASENSA

c) lumiluolaan

11. KUUTIT SYNTYVÄT

b) helmi-maaliskuussa

12. SAIMAANNORPAN POIKASTEN
SUURIN KUOLINSYY ON

c) kalaverkkoihin tukehtuminen

13. SAIMAANNORPPA VOI ELÄÄ TALVELLAKIN
SAIMAALLA, KOSKA

a) sillä on paksu rasvakerros

b) kaloja on riittävästi jään alla

c) se tekee hengitysavantoja

d) se pystyy nukkumaan veden allakin

Tee itse oma kuutti

KOKO Noin 27 cm

Vinkki: Voit suurentaa kaavaa esim. 30 %, silloin se on helpompi ommella.

TARVIKKEET Flanellia, taipuisaa huopaa tms. kangasta *), mustaa keinoahkaa ja ompelulankaa, vanua

KAAVAN OSAT 1 = sivukappale, 2 = vatsakappale, 3 = räpylä

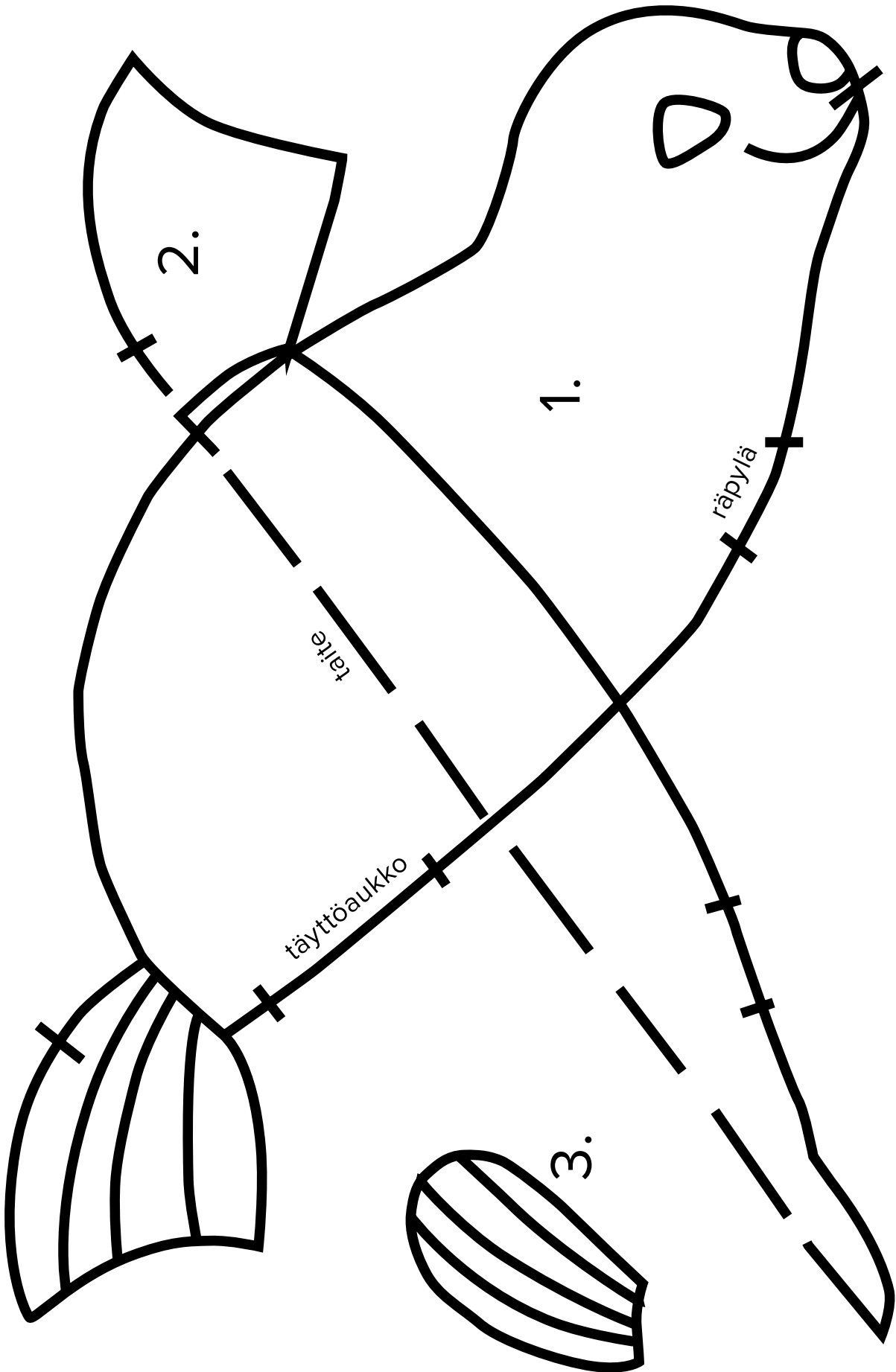
LEIKKAAMINEN Leikkaa kaksinkertaisesta kankaasta sivukappale kerran ja vatsakappale taitteelta kerran, leikkaa räpylä kaksi kertaa. Lisää leikatessa vajaan sentin saumavara. Leikkaa keinoahasta kaksi silmää ja kuononpää.

OMPELEMINEN

1. Ompele kaksi räpylää oikeat puolet vastakkain yhteen, jätä suora pää auki. Kavenna saumavarat ja käännä kappale oikein päin. Tikkaa räpylä kolmesta kohdasta viivojen mukaan. Ompele toinen räpylä samoin.
2. Aseta sivukappaleet oikeat puolet vastakkain ja ompele sauma kuononpään poikki-merkistä selän kautta takaräpylän poikki-merkkiin. Kavenna saumavarat.
3. Ompele maha sivukappaleisiin oikeat puolet vastakkain. Kiinnitä samalla eturäpylät merkittyihin kohtiin ja jätä kääntöaukko toiselle sivulle. Kavenna saumavarat ja käännä kuutti oikein päin.
4. Tikkaa takaräpylät kaavan viivojen mukaan.
5. Täytä vanulla ja sulje aukko.
6. Kiinnitä silmät ja kuononpää mustalla ompelulangalla pykäpistoin. Voit myös käyttää valmiita askartelusilmiä tai nappeja. Ompele suu kaksinkertaisella ompelulangalla.

*) Saimaanorpan kuutti on vaalean harmaa, laatokannorpan kuutti tumma ja itämerennorpan kuutti kermanvalkoinen.

Suunnittelu ja toteutus: Aaro ja Kaarina Tiainen

Saimaa eri vuodenaikoina

Kuva: Ismo Marttinen

Kuva: Mirja Sokura

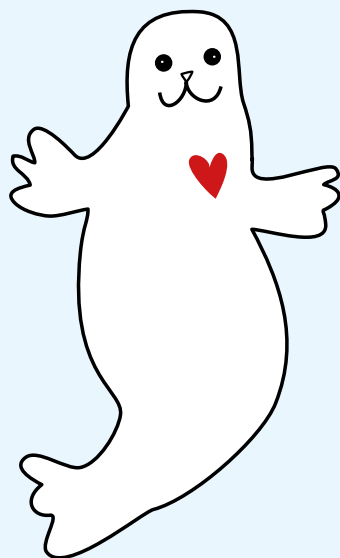
Saimaa eri vuodenaikoina

Kuva: Kaarina Tiainen

Kuva: Hanne Kosonen

Kunniakirja

on osallistunut ansiokkaasti saimaannorppa-aiheiseen
